

STANKO RIJAVEC

Dne 16. decembra 1969 se je Stanko Rijavec, diplomirani rudarski inženir, peljal z avtomobilom poleg svojega sodelavca iz Setifa v Alžir. Na enem izmed ovinkov mu je pripeljal nasproti alžirski avtomobil, ki ga je velika hitrost zanesla na levo stran ceste. Prišlo je do tako hudega trčenja, da je bil Stanko takoj mrtev. Tako je nesreča naših dni že drugič posegla v vrste slovenskih geoloških raziskovalcev v Alžiriji. Zopet je tako rekoč na pol poti odprla grob dobremu človeku, sposobnemu delavcu in z njim marsikateremu načrtu. Dne 6. januarja 1970 smo ga spremili na celjsko mestno pokopališče, kjer počiva njegov oče že štirideset let.

Stanko se je rodil na Slomškovem trgu v Celju v mesecu maju leta 1922. Tu je hodil tudi v osnovno šolo in gimnazijo v letih 1928 do 1940. Kljub zgodnji izgubi očeta je ob materini skrbi v šoli dobro napredoval. V sedmem razredu gimnazije se je pri pouku mineralogije odločil tudi za svoj poklic. Navdušila ga je lepota mineralnega sveta in sklenil se ji je ves posvetiti. Tako je prišel že zgodaj do izraza njegov dar opazovanja prirode. Spoznal pa je tudi, da lepote ne gre le občudovati, temveč jo je treba tudi razumeti in v ta namen iskati zakonitosti prirodnih pojavov. S tem spoznanjem je jeseni leta 1940 pričel študirati na rudarskem oddelku tehnične fakultete v Ljubljani.

Toda v njegovo življenje so kmalu posegli dogodki druge svetovne vojne, ki so od aprila 1941 do maja 1945 tako težko prizadeli njegovo rodno mesto in vso našo domovino. Stanko je takrat prekinil izvedbo svojega osebnega načrta. Zapustil je univerzitetne predavalnice, laboratorije in knjižnice ter se vključil v vrste borcev za svobodo. To ga je v maju 1942 pripeljalo v zapor in nato v internacijo v Gonarsu, v zapor v Novari in internacijo v Romagnano. Od tod je v aprilu 1944 pobegnil v Slovensko Primorje, kjer je v NOB sodeloval v tehniki srednjeprimorskega okrožja.

Tudi po osvoboditvi ni takoj mislil nase. V prvi organizaciji naše oblasti na osvobojenem Primorskem je v oddelku za industrijo, rudarstvo in obrt Poverjeništvu pokrajinskega narodnoosvobodilnega sveta za Slovensko Primorje v Ajdovščini delal za njegovo obnovo. Vsakdo, ki je pri tem prišel z njim v stik, se ga spominja kot resnično vestnega, požrtvovalnega delovnega človeka in prijetnega tovariša. Kot za nikogar, tudi zanj takrat ni bilo vprašanja »Kako se počutiš«. Delo za obnovo domovine ga je tako prevzelo, da najprej ni niti nameraval nadaljevati študija. Toda prav na svojem delovnem mestu je kmalu spoznal, kako potrebni so za obnovo rudnikov diplomirani rudarski inženirji in geologi. Zato je jeseni leta 1946 nadaljeval študij rudarstva. Takoj v začetku se je usmeril v geologijo in potem vsako leto prevzemal tudi praktična geološka dela. Kartiral in računal je zaloge v rudniku Cer pri Kičevu, v premogovniku Šentjanž in v svinčevo cinkovem rudišču Rudnik, južno od Beograda.

Njegovo sposobnost so spoznali tudi njegovi učitelji. Zato so ga med študijem postavili za pomožnega asistenta. Zaradi bolezni, ki se je začela oglašati kot posledica zaporov, internacije in vojnih naporov, je moral leta 1948 za dlje časa prekiniti študij, da bi okreval. Ko se mu je zdravje toliko izboljšalo, da je mogel nadaljevati študij, je sodeloval tudi pri raziskovalnih delih v okolici Plane in izdelal rudarsko geološko študijo o svinčevo cinkovem rudišču Belo Brdo na Kopaoniku. Ta elaborat je bil obenem njegovo diplomsko delo, ki ga je komisija ocenila kot odlično.

Prvega maja leta 1952 je kot diplomirani rudarski inženir prišel na delovno mesto v Zvečan k Rudnikom in topilnici svinca in cinka Trepča, kjer je ostal nad osem let. V začetku je vodil raziskovalno vrtnanje, kjer so delavci takoj začutili njegov iskren človeški odnos in pod njegovo večšo roko dvignili storilnost in kvaliteto vrtnanja.

Nato so ga izbrali za vodjo geološke službe rudnikov Trepča. V tej funkciji je prehodil Kosmet, Makedonijo in Srbijo od Kopaonika do Rujena v Osogovskih planinah ter do Rudnika in Velikega Majdana ob Drini. Študiral je geološko zgradbo teh območij, njihov vulkanizem in nastanek rudišč. Po natančnem opazovanju na terenu je v svojih elaboratih znal prikazati odvisnost geneze rudišč in njihovih zalog od geoloških razmer. Imel je odlično sposobnost, da je znal prostorsko in časovno povezati geološka dogajanja in realno oceniti njihove rezultate. S svojo metodiko je vnesel v geološko delo visoko stopnjo eksaktnosti. To dokazuje tudi njegovo podajanje rezultatov večletnih geološko rudarskih raziskovalnih del v širši in ožji okolici Starega trga na prvem posvetovanju o razvoju rudarstva in topilničarstva svinca in cinka v Jugoslaviji, ki je bilo v Zvečanu od 15. do 18. decembra 1955. Njegov referat je bil objavljen obenem z drugimi v posebni publikaciji.

Konec maja 1960 je Stanko končal svoje delo pri rudnikih Trepča in po programu Tehnične pomoči Jordaniji odšel za vodjo geološke službe na jordanskih rudnikih fosfatov v organizaciji JUGOMETALA. Tu je bila njegova naloga, pripraviti načrt za raziskovalna dela, interpretirati njihove rezultate in oceniti zaloge fosfatnih nahajališč El Hassa, Suveila, Ruseifa, Zarka in drugih, ki naj bi dala pogodbeno postavljeno količino proizvodnje. Da bi to delo čim bolje opravil, je vzporedno s terenskimi

in laboratorijskimi raziskavami študiral nastanek fosfatnih nahajališč in pri tem ugotovil pomembno vlogo paleoreliefa in oscilacije morske gladine za nastajanje fosfatnih oolitov. Tako je spoznal, kje je možno pričakovati večje in debelejše nakopičenje fosfatov in kje prevladuje jalovina.

Po uspehih, ki jih je pokazal v dveh letih pri izgradnji rudnikov, predvsem pa pri iskanju in ekonomskem vrednotenju zalog, se mu je ponudila možnost, da bi se za stalno preselil v Jordanijo. »Delo je sedaj lažje, ker sem se navadil na razmere in ker sem nekako uspel, da ni več časovne stiske in delamo načrtno« — tako je takrat pisal in poročal še o drugih zanimivih rudnih pojavih na jordanski visoki planoti, npr. o sedimentnem nahajališču mangana v slikovitem kanjonu Wadi Dana.

Kljub uspešnemu in zanimivemu delu ter lepim obetom za bodočnost v Jordaniji je svoje bivanje tam podaljšal le za eno leto, ker je želel živeti in delati v svoji ožji domovini.

Tako je po treh letih bivanja na Bližnjem vzhodu v začetku avgusta 1963 prišel v Ljubljano h Geološkemu zavodu.

Njegovo delovno področje se je sedaj še razširilo. Segalo je od Podljubelja v Karavankah do Alžira in Teherana.

Ko se je zavod dogovoril za tehnično pomoč Alžiriji, je Stanko odšel tja k Direction des Mines et de la Géologie. Pri tej organizaciji je delal od oktobra 1965 do oktobra 1967, ko se je vrnil v Ljubljano.

Tu ni bila njegova delovna miza nikdar prazna. Če niso bili na njej v delu elaborati, načrti in karte, so bili vzorci, preparati in mikroskop ter poleg znanstvena literatura v raznih tujih in domačih jezikih. Prijetno se je bilo z njim srečati v delovni sobi, v laboratoriju, knjižnici in drugod. Njegova mirnost in stvarnost je tako ugodno vplivala na človeka. Tudi najbolj komplicirani problemi so postali po razgovoru z njim enostavnejši.

Kljub svojim uspehom na treh kontinentih ter zaslugam v svoji ožji domovini ni iskal nobenih priznanj. Ostal je skromni — delavni Stane, ostal je dober mož in skrben oče, hvaležen sin svoje matere in zvesti brat svoje sestre. Opravljena dela so mu bila edina nagrada in toplina doma v Ljubljani ter Celju edino pravo razvedrilo.

Vrzeli, nastale z njegovo smrtjo v njegovi družini ter obenem v njegovem domu v Celju, na delovnih mestih v Ljubljani ter Alžiru so zares velike.

Š. K.

